Ruokaosasto/Markkinayksikkö/Anna-Leena Miettinen

Päivämäärä 10.10.2016

Dnro

Valtiovarainvaliokunnan ***maatalousjaosto***
Eduskunta

Viite Asiantuntijakutsu maatalousjaosto perjantai 14.10.2015 klo 08:00 / HE 134/2016 vp

Momentti 30.20.47: kansallinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään myönnettäväksi 4 169 000 euroa. Määrärahalla tuetaan luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luomu- ja lähiruokasektoreille valtioneuvoston periaatepäätöksenä vuoteen 2020 asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi määrärahalla tuetaan luonnontuotealan toimintaohjelman 2020 mukaisia toimia.

Momentin määrärahasta on varattu 2 500 000 euroa hallitusohjelman Biotalous ja puhtaat ratkaisut -strategiseen tavoitteeseen sisältyvän kärkihankkeen 4 (Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase ja sininen biotalous nousuun) toteuttamiseen kotimaisen ruoan kysynnän kasvattamiseksi ja viennin edistämiseksi. Määrärahaa käytetään myös ruokapoliittisen selonteon tavoitteita tukevien toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla voidaan rahoittaa kilpailutettuja hankintoja tai suorahankintoja sekä kulutusmenoja, kuten palkkoja, palkkioita, selvityksiä, messuja ja seminaareja.

Määrärahaan kohdistuu maa- ja metsätalouden hallinnon säästö (HO 2015) 2 000 000 euroa, jonka vuoksi maa- ja metsätalousministeriö on päättänyt, että laajaa valtakunnallista hankehakua ei avata. Momentilla ei enää ole käytettävissä erillismäärärahaa luomualan ja lähiruuan kehittämisohjelmien toteuttamiseen.

30.20.46 EU:n osarahoittama ruokaketjun kehittäminen

Talousarvioesityksessä momentille esitetään myönnettäväksi 4 605 000 euron määräraha.
Momentilta rahoitetaan EU:n maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämisohjelmien menoja parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1144/2014) perusteella. Ohjelmat rahoitetaan kokonaan EU:n maataloustukirahastosta.

Asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuun mehiläistuotannon kehittämiseen ja hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistämiseen arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Tuottajien muodostamille hedelmä- ja vihannesalan markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen. Tuottajaorganisaatioille maksettavat tuet rahoitetaan kokonaisuudessaan EU:n maataloustukirahastosta.

Tällä hetkellä käynnissä on yksi EU:n osarahoittama ohjelma ”Sertifioitu lihan LAATUVASTUU”. 2000-luvulla on Suomessa toteutettu yhteensä 11 ohjelmaa.

Luonnontuoteala

Maaseudun kehittämisohjelma 2014 - 2020 on laajin instrumentti, jolla voidaan rahoittaa luonnontuotealan edistämistoimenpiteitä. Ohjelman työmuotoihin kuuluvat muun muassa valtakunnalliset hankkeet ja toimijoita ja toimintoja yhteen kokoavat koordinaatiohankkeet. Luonnontuotealan toimia koordinoi HY/Ruralia -instituutin kolmivuotinen Luonnontuotteet monipuolistuvissa arvoverkoissa (LUMOA) -hanke, jonka muita toteuttajia ovat Luonnonvarakeskus ja Suomen 4H-liitto ry. Laaja joukko asiantuntijaorganisaatioita, mm. Arktiset Aromit ry, on mukana hankkeen ohjausryhmätyöskentelyssä. Hanke toimeenpanee Luonnontuotealan toimintaohjelmaa ja

tehostaa Maaseudun kehittämisohjelman toteuttamista. Hanke aktivoi elinkeinoalojen välistä yhteistyötä ja rakentaa verkostoja yli toimialarajojen; mm. yhteistyö Luomualan koordinaatiohankkeen ja hankkeen Rural Finland -valtakunnallinen matkailun koordinaatiohanke kanssa on kiinteää. LUMOA-hanke myös tukee osaltaan alan innovaatiotoimintaa. Se välittää hankkeiden tuloksia toimijoille ja sidosryhmille sekä lisää luonnontuotealan tunnettuutta.
Koordinaatiohankkeen rahoitus: 280 000 euroa.

Arktiset Aromit ry toteuttaa vuosina 2016 - 17 momentin 30.20.47 rahoituksen avulla Luonnontuotteiden vientiedellytysten ja matkailukytkennän kehittäminen -nimistä hanketta. Hankkeen tavoitteina on yritysten kilpailukyvyn vahvistaminen lisäämällä niiden vientivalmiuksia ja valmistamalla tuotteiden menekinedistämisen tukiaineistoa sekä kytkemällä luonnontuotteet matkailun kehittämiseen. Hankkeessa luodaan kysyntälähtöisiä yritysverkostoja ja linkitetään verkostojen toimintaa yhteistyöhön Finpron Food from Finland -toiminnan kanssa. Tavoitteena on myös suomalaisten luonnontuotteiden terveys- ja ylivertaisuusmielikuvan vahvistaminen. Hanke tuottaa kansainvälistymisen tukimateriaalia ja kehittää tapahtumamarkkinointia. Hankkeessa lisätään luonnontuotealan pienten yritysten sekä elintarvike- ja kosmetiikkateollisuuden välistä yhteistyötä. Alan yritykset saavat hankkeen kautta eväitä tuotetarjontansa monipuolistamiseen ja tuotevalikoimansa erilaistamiseen. Luonnontuotteet pyritään kytkemään kiinteämmin matkailun kehittämiseen ja hyvinvointimatkailuun. - Hanke pyrkii myös osaltaan auttamaan maahanmuuttajien kotoutumistoimintaa tuottamalla arabiankielistä materiaalia marjanpoimijoille. Hanketta on jo tehty tunnetuksi ja hanketuloksia julkistettu mm. lehdistötiedotteina ja sosiaalisessa mediassa.
Hankkeen rahoitus: 130 000 euroa

Maa- ja metsätalousministeriö pyrkii myös lisäämään luonnontuotealan toimijoiden tietoisuutta uuselintarvikekysymyksistä. Parhaillaan on menossa Lapin amk:n ostopalveluna toteuttama Luonnontuotealan uuselintarvikekysymykset – tiedonhankinta ja koulutus -hankinta. Työn tavoitteena on selkeyttää yrittäjille uuselintarvikesäädöksiin liittyviä vaatimuksia ja toimintatapoja koulutuksen ja viestinnän avulla.
Ostopalvelun rahoitus: 29 900 euroa(+ alv)

Luonnontuotealan hankkeita Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa (1.10.2016) 15 hanketta, jotka joko kokonaan tai osittain palvelevat luonnontuotealaa. Hankebudjettien yhteissumma on noin 2 milj. euroa. Hankkeissa mukana mm. Luonnontuotealan yhteistyöverkostot Kainuussa -esiselvityshanke, Arktiset Aromit ry (Anni Koskela), 60 000 e.

Luomuruoan osuuden lisääminen

Hallituksen luomualan kehittämisohjelma julkaistiin keväällä 2013. Nykyinen hallitus jatkaa sen toimeenpanoa. Tavoitteena on lisätä luomutuotantoa, monipuolistaa luomuelintarvikkeiden valikoimaa ja parantaa luomun saatavuutta sekä kaupan että ammattikeittiöiden kautta. Virkatyönä tehty väliraportti ohjelman tähänastisesta toteutumisesta on maa- ja metsätalousministeriön sivulla http://mmm.fi/luomu .
Luomun saamista markkinoille lisäisi tuottajien välisen yhteistyön lisääminen ja erilaiset yhteiset ponnistelut tuotteiden markkinoille saattamisessa ja ensiasteen jalostuksessa. Myös tuotekehityksessä on parannettavaa. Toimijoiden neuvontapalveluille on paljon tarvetta.

Luomun käyttöä on lisättävä julkisissa keittiöissä, sillä se kasvattaa luomumarkkinoiden volyymiä ja heijastuu kuluttajakysyntään. Luomun käytön lisääminen sisältyy Valtioneuvoston periaatepäätökseen 13.6.2013 kestävien ympäristö- ja energiaratkaisujen edistämisestä julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on luomuruoan osuuden kasvattaminen julkisissa keittiöissä 20 prosenttiin vuonna 2020. Valtioneuvoston periaatepäätös 29.6.2016 toistaa edellä mainitun tavoitteen ja toteaa: ”Erityisesti pyritään kasvattamaan luonnonmukaisesti tuotetun maidon osuutta julkisissa hankinnoissa”. Nyt luomun osuus ammattikeittiöissä on noin viisi prosenttia. Hankintalaki ei estä luomun hankkimista, sillä yksi mahdollinen hankintakriteeri on luomu. Kysyntä ammattikeittiöissä kasvaa mutta kotimainen tarjonta ei tahdo pysyä mukana. Hankintaosaamisessa on vielä puutteita, ammattikeittiöille ei ole tarjolla riittävästi luomutuotteita, eikä tuotekehitys huomioi riittävästi ammattikeittiöiden tarpeita. Luomu pitäisi sisällyttää kuntien hankintastrategioihin.

Tuontiruuan korvaaminen Suomessa tuotetulla luomuruoalla parantaa osaltaan elintarvikkeiden kauppatasetta, tuo työtä kotimahan ja kehittää eläinten hyvinvointia ja parantaa ympäristön tilaa. Viennissä luomulla olisi hyvät mahdollisuudet, sillä kysyntä kasvaa sekä Euroopassa että muualla maailmassa. Suomen erityisyys on maailman suurin sertifioitu luomukeruualue, noin 12 miljoonaa hehtaaria. Sen käytön tehostaminen pitkälle jalostettujen tuotteiden valmistuksessa ja viennissä luo liiketoimintamahdollisuuksia varsinkin maan pohjoisosiin.
Luomutietoa ei ole tarpeeksi tarjolla kuluttajille, sillä jopa säännöllisesti luomua ostavat ihmiset kaipaavat lisää luomutietoa. Luomututkimusta tarvitaan koko luomuruokaketjun mitalle, sillä olosuhteemme poikkeavat muista maista. Vain 10 % suomalaisista tietää, mitä EU:n luomumerkki tarkoittaa. Maa- ja metsätalousministeriön luomun kuluttajakampanja jatkuu vielä vuoden loppuun saakka. Materiaali on http://luomuu.fi/ -sivulla. Tilastointia markkinoille tulevan luomun määrästä, jatkojalostuksesta ja markkinoista on lisättävä.

Luomuinstituutti
30.01.05 Luonnonvarakeskuksen toimintamenot -momentille valiokunta lisäsi 50 000 euroa Luomuinstituutin toimintaan vuonna 2015.

Lähiruoka

Lähiruokaohjelmaa on toteutettu keväästä 2013 lähtien, jolloin se ja lähiruokasektorin tavoitteet vuoteen 2020 asti hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä. Ohjelman toimeenpanosta on julkaistu väliraportti elokuussa 2015. Lisäksi ohjelmasta teetettiin ulkopuolinen arviointi keväällä 2015. Arviointi kannatti yksimielisesti ohjelman jatkamista eikä edellyttänyt sisältöön muutoksia. Väliraportti ja arviointi ovat luettavissa: www.mmm.fi/lahiruoka. Nykyinen hallitus sisällytti lähiruokaohjelman jatkon omaan strategiasalkkuunsa.

Lähiruokaohjelman varoin on rahoitettu hankkeita, joista ensimmäiset valmistuivat kesällä 2014. Vuoden 2015 alusta käynnistyneitä hankkeita toteutetaan vuosina 2015-17. Niissä mm. rakennetaan lähiruoan tulevaisuuskuvia, selvitetään sosiaalisia vaikutuksia ja kehitetään lähiruokayritysten ja HoReCa ja tukkutoimijoiden yhteistyötä, jotta lähiruokaa saisi helpommin ammattikeittiöihin. Lisäksi yksi hanke keskittyy ruokamatkailun kehittämiseen maassamme.

Arviointi nosti esiin ohjelman vahvuuksia ja kehitettäviä kohteita. Eniten työtä todettiin olevan tavoitteessa saada lisää lähiruokaa kuntien elintarvikehankintoihin. Lisäksi tuotannon monipuolistamiseen, valikoimien kasvuun ja jalostusarvon nostoon liittyvä tavoite koettiin ehkä liiankin laajaksi, ja että niiden eteen pitää tehdä vielä koko sektorin töitä. Elintarvikelainsäädännön purkutyön ja lainsäädäntötietouden lisäämisen lisäksi lisää satsausta kaivattiin alkutuotannon kannattavuuden parantamiseen erityisesti suoramyyntiin liittyen.

Vuoden 2017 määrärahoja on suunniteltu käytettäväksi erityisesti arvioinnin esiin nostamiin asioihin. Suoramyyntiohjeistuksia tullaan lisäämään ja aikaisempia ohjeita päivittämään. MMM on käynnistänyt myös selvityksen lähiruokatuotannon ja eri myyntikanavien kannattavuudesta. Julkisten elintarvikehankintojen osalta toimijoiden kanssa jatketaan laadullisten kriteerien kehittämistä hyödynnettäviksi tarjouskilpailuissa, lisäämme tiedotuksen ja koulutuksen keinoin päättäjien, hankintoja tekevien, ruokapalveluhenkilöstön ja yritysten hankintaosaamista sekä käynnistämme arvokeskustelua kuntapäättäjien kesken siitä, mistä heidän päätöksillään hankittu ruoka tulee. Maa- ja metsätalousministeriö tulee myös jatkamaan tiivistä yhteistyötä alueellisten lähiruoan kehittäjien ja heidän hankkeidensa kanssa.